

*Микола Сенченко,
директор Книжкової
палати України,
професор*

Травень найбільш насичений різноманітними подіями місяць. Починаючи з першого травня — Дня Міжнародної солідарності трудящих. У цей день професор права Інгольштадського університету Баварії (Німеччина) Адам Вейсгаупт заснував Орден ілюмінаті, що мав програму аналогічну Маніфесту комуністів. Орден відіграв вирішальну роль у Французькій революції і в наступних європейських революційних подіях, і не випадково 1 травня відзначали в Радянському Союзі так помпезно. Святкували день народження Ордену, який і сьогодні відіграє значну роль у світових процесах.

Проте повернемося до прози життя.

15 травня 2009 року, м. Луцьк, Волинська обласна адміністрація. Тут була проведена перша в історії незалежної України нарада з питань функціонування мережі книгорозповсюдження під головуванням віце-прем'єр-міністра України І. В. Васюника. У роботі наради взяли участь: тимчасово виконуючий обов'язки голови Держкомтелерадіо України А. Л. Мураховський, голова Волинської обласної державної адміністрації (ОДА) М. Я. Романюк, голова Волинської обласної ради А. П. Грицюк, міський голова Луцька Б. П. Шиба, президент Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів України (УАВК) О. В. Афонін, президент громадської організації "Форум видавців" О. А. Коваль, голова правління ДАК "Укрвидавполіграфія" В. В. Продан, заступники голів обласних державних адміністрацій, начальники управлінь у справах преси та інформації окремих областей, відповідальні працівники Секретаріату Кабінету Міністрів України та Держкомтелерадіо України.

Відкрив нараду віце-прем'єр-міністр І. В. Васюник, який коротко зупинився на проблемах, існуючих в системі книгорозповсюдження України, закриття книгарень, зауваживши, що Кабінет Міністрів України буде постійно вести моніторинг ситуації з книгорозповсюдженням і не допустить закриття чи репрофілювання книгарень.

А. Л. Мураховський у своїй доповіді (див. с. 6—10) охарактеризував стан мережі книгорозповсюдження в Україні. Зокрема, він сказав, що "на початок 90-х років ХХ ст. у системі Держкомвидачу УРСР налічувалось 1080 книгарень і 455 кіосків. Розповсюдженням літератури займалися 458 кіосків Укоопспілки, 6712 кіосків ВО "Союздрук", 25 книгарень та кіосків спеціалізованої мережі "Академкнига", 25 — "Воєнкнига" та інші структури.

Отже функціонувала досить розвинена мережа книготоргівлі, яку в 1992 році одним розчерком пера зруйнував тодішній Президент України Л. М. Кравчук. Книгосховища було перетворено в склади, книгарні репрофілювані під офіси чи приміщення з торгівлі промисловими товарами, а книги в окремих містах знайшли пристанище на ринках ("Петрівка" в м. Києві). Аналогічна ситуація була в 1930-х роках.

Президент УАВК Олександр Афонін у своєму виступі звернув увагу учасників наради на:

— необхідність розглядати питання книжкової торгівлі не виокремлено, а лише як частину загального видавничого комплексу, оскільки без підтримки видавництва з боку державних адміністрацій на місцях, зокрема вирішення проблем кредитування видавничих проектів за рахунок місцевих фінансових ресурсів, необхідність у створенні книгарень може й не виникнути;

— нагальну потребу вивчення роботи шкільних бібліотек на підвідомчих територіях на предмет наявності в них літератури для позакласного читання як вітчизняних і зарубіжних класиків, так і сучасних авторів, вишукування на місцевому рівні додаткових коштів для організації закупівлі різножанрової літератури для дітей, підлітків та юнацтва і передачі її загальноосвітнім навчальним закладам;

— необхідність розроблення детальних регіональних програм популяризації книги і читання серед дітей та молоді, які б передбачали комплекс заходів та акцій пролонгованого характеру, що мають метою постійну підтримку напруги в процесі творчого, ненав'язливого спонукання дитячого населення до читання;

— на болочі питання сьогодення діючих суб'єктів видавничої справи в регіонах.

Зокрема, було зазначено про: виселення видавництва і книгарні "Просвіта" (м. Запоріжжя); виставлення міськрадою м. Вінниця рахунку книгарні видавництва "Навчальна книга — Богдан" лише на податок на землю за 2009 рік у розмірі 22 тис. гривень; відмову селищної ради м. Гусятин (Тернопільська обл.) надати в оренду під книжкову гуртівню приміщення підвалу, що належить до комунальної власності та ін.

Нарада закінчилася, але що залишилося після виступів окремих заступників голів ОДА? На жаль, керівники відповідних підрозділів ОДА, які брали участь у нараді, не продемонстрували своєї готовності до формування на місцевому рівні цілісної політики з популяризації читання та підтримки книги. Залишилося почуття, що заступники голів ОДА не мають бажання займатися книгарнями, що це другорядна справа, що в них є багато важливіших справ. Тому й не дивно, що знищують книгарні. Гроші вирішують все, особливо коли цим принципом керуються владні структури.

У проєкті протокольного рішення за підсумками наради рекомендовано "органам місцевого самоврядування вжити заходів для збереження існуючої книготорговельної мережі та її належного розвитку".

Після наради було урочисте відкриття нового книжкового магазину "ЧитайКрайна" в м. Луцьку за участю віце-прем'єр-міністра І. В. Васюника, голови Волинської ОДА М. Я. Романюка та міського голови Б. П. Шиби. Книгарня справляє добре враження і якщо після цієї наради будуть відкривати аналогічні в інших обласних центрах України, то результати наради дійсно позитивні.

19 травня 2009 року, м. Київ. Державний заклад "Державна історична бібліотека України". У рамках святкування 70-річчя від дня заснування бібліотеки було проведено круглий стіл "Комплектування бібліотечного фонду в умовах побудови інформаційного суспільства". У виступах директора бібліотеки В. Д. Скорохватової, заступника директора В. Д. Навроцької, завідувачів відділів відзначалось погане фінансування комплектування бібліотеки, зверталась увага на проблеми з надходженням обов'язкового примірника до фондів бібліотеки. Пропонувалися шляхи вирішення окремих проблем.

У виступі президента УАВК О. В. Афоніна увага зосереджувалась на стані книгодрукування і книгорозповсюдження в умовах кризи. Відзначалося, що погане фінансування комплектування фондів бібліотек негативно впливає й на тиражну політику видавництва, що книги друкуються невеликими тиражами, оскільки переважна більшість бібліотек через нестачу коштів закупають дуже мало літератури. Наведено рекомендації стосовно покращення ситуації у видавничій сфері.

21 — 24 травня 2009 року, м. Варшава, Республіка Польща. Досить успішним було представництво національної експозиції книг України на 54-му Варшавському міжнародному книжковому ярмарку (ВМКЯ), де було презентовано майже 300 назв кращих зразків книг, виданих в Україні. За інформацією директора департаменту видавничої справи та преси Валентини Бабилюлько, "...експозиція викликала значне зацікавлення з боку відвідувачів та учасників. Видавці з інших країн, які відвідували стенд, відзначали зростання протягом останніх років рівня поліграфії українських видань, оригінальність вибраних тем та художнього оформлення.

Активно цікавилася експозицією українська громада м. Варшави, учні української суботньої школи, викладацький склад україністики з Варшавського університету, представники церковних громад...

Загалом на ярмарку було представлено близько 600 стендів учасників виставкового заходу із 30 країн світу. Організатори ярмарку впродовж чотирьох днів провели понад 500 культурно-мистецьких заходів за участю видавців, письменників, літературних критиків з різних країн світу.

Книжковий ярмарок у м. Варшаві відвідало понад 45 тисяч гостей (відвідуваність — на рівні трьох попередніх років). Почесним гостем була Рада Європи, яка відзначала 60-річчя створення і має значний літературний добок.

У перший день роботи ярмарку Національний стенд України відвідали VIP-гості 54-го ВМКЯ, Президент АТ "Арс-Полон" Гжегош Гузовський, який відзначив, що рівень представництва української книги засвідчує про поглиблення добросусідських стосунків між Україною і Польщею, гарні перспективи взаємозбагачення культур двох сусідніх народів.

Великий інтерес у гостей ярмарку викликали книги на єдиному Національному стенді України, присвячені міждержавним стосункам України і Польщі, перекладні видання, зокрема, збірка поезій "Ще одна молитва" та "Гербарій" Яна Твардовського (видавництво "Грані-Т"), "Святиня" К. Войтили (видавництво "Дніпро"). історичні розвідки — "Україна-Польща: єдність зброї крізь віки" ("Грані-Т"), "Польсько-український. Українсько-польський словник" (видавництво "Перун"), "Теорія літератури в Польщі" (видавництво "Києво-Могилянська академія"), "Україно-польські відносини" І. Цепенди (видавництво

"ШПЕНД"), а також друкована продукція видавництва "Центр Європи", "Наш час", "Либідь", "Книга".

Добірки іміджевих книг були подаровані представникам української громади м. Варшави, Міністерству інформації Республіки Білорусь, Варшавському університету, студентам та учням, які читають українською мовою.

Книги у кількості 250 примірників передані Посольству України в Республіці Польща.

Участь України у 54-му Варшавському міжнародному книжковому ярмарку засвідчила великий інтерес відвідувачів до українського друкованого слова, сприяла промоції вітчизняної книги та зміцненню позитивного міжнародного іміджу нашої держави на арені Східної та Центральної Європи".

21 — 23 травня 2009 року, м. Одеса.

У ці дні в Одеській державній ордена Дружби народів науковій бібліотеці імені М. Горького відбулися дві важливі події: X Всеукраїнська виставка-форум "Українська книга на Одещині" та 180-річчя від дня заснування бібліотеки. Урочисте відкриття ювілейної виставки-форуму відбулося 21 травня об 11 годині, на якому було зачитано привітання від Президента України В. А. Ющенка, Голови Верховної Ради України В. М. Литвина, Прем'єр-міністра України Ю. В. Тимошенко, тимчасово виконуючого обов'язки голови Державного комітету телебачення та радіомовлення України А. Л. Мураховського.

У роботі виставки-форуму взяли участь 68 видавництв України. У рамках виставки було організовано конкурс "Краща книга виставки-форуму 2009". Експонувалися книжково-ілюстративні виставки: "З глибини віків: українські книги XVI — XIX століть"; книги одеських письменників; краща книга виставки-форуму 2009; виставка картин художників Ростислава Палецького та Зої Пасічної.

Програма ювілейної виставки-форуму надзвичайно насичена: прес-конференції, круглі столи, презентації нових книг, довідкового видання "Енциклопедія сучасної України", зустрічі з читачами, презентація книг одеських письменників для дітей зробили справжнє свято для тих, хто знайшов час приїхати на виставку і відвідати бібліотеку.

22 травня свято української книги було продовжено в Арцизі, під час якого видавцями було здійснено безоплатну передачу нових українських книг Арцизькій центральній бібліотечній системі і сільських бібліотекам.

Виставку-форум добре організовано і її учасники отримали велике задоволення від зустрічей з вибагливими одеськими читачами (детальний звіт про її роботу розміщено на с. 50—52).

Безумовно, такий досвід спілкування бібліотечних закладів, видавництв, книгорозповсюджувачів і читачів заслуговує на широке розповсюдження. Проте Міністерство культури і туризму України не поспішає розширювати географію таких виставок-форумів, які в умовах дефіциту коштів на придбання книг могли б допомогти в комплектуванні бібліотек новими українськими виданнями.

29 травня 2009 року, м. Київ.

Кінець травня було ознаменовано урочистим зібранням керівників видавництв, поліграфічних підприємств і книгорозповсюджуючих організацій з нагоди Дня працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження. На зібранні було зачитано привітання Президента, Прем'єр-міністра і Голови Верховної Ради України з нагоди свята, вручено державні нагороди.